

Preek bij Mattheus 13 : 1 – 23

Gemeente van Christus,

Als je kijkt naar dit glas water, is het glas dan half vol of is het half leeg? Even een kleine peiling: wie zegt: het is half vol? En voor wie is het half leeg? Oké. 't Zal allebei wel waar zijn, op een bepaalde manier.

Zo is het ook een beetje met de gelijkenis van de zaaier. Die kun je ook op twee manieren horen, negatief en positief:

1. Driekwart van het gezaaide zaad gaat verloren. Da's niet best. Dit is een kritische parabel met een pittige boodschap.
2. Een kwart van het gezaaide zaad draagt vrucht, en niet zo'n beetje: dertig- tot honderdvoud. Da's een mooi resultaat! Dit is een bemoedigend verhaal met een hoopvolle boodschap.

Twee manieren om het verhaal te lezen. Allebei waar misschien, op een bepaalde manier. Daarom wil ik ze allebei met u nalopen. Dan begin ik met de kritische lezing en ik eindig met de positieve. Zullen we dat doen? Dan gaan we tenminste hoopvol naar buiten en is uw kopje koffie na de dienst in elk geval half vol.

Maar voordat we naar de gelijkenis zelf gaan eerst even iets over wat die zaaier nou eigenlijk zaait. Wat is dat zaad? Jezus noemt dat in vers 19 het 'woord van het koninkrijk'. Maar wat is dat dan?

Dat koninkrijk is de kern van Jezus' verkondiging. Aan het begin van zijn optreden wordt het door Mattheus zo samengevat: 'Kom tot inkeer, zei hij, want het koninkrijk van de hemel is nabij.'

De nieuwe wereld die God voor ons in petto heeft, die begint al te komen, maar of die echt kan groeien, dat hangt ervan af van hoe mensen erop reageren. Het vraagt om een inkeer, een bekering, dat wil zeggen: een totale omslag in onze manier van leven.

Je zou kunnen zeggen: het woord van het koninkrijk is een oproep tot een onvoorwaardelijk leven in geloof, hoop en liefde. En wat betekent dat dan? In iets meer woorden, in mijn woorden:

Geloof, dat het ánders kan, dat deze wereld wél goede aarde kan worden voor ieder mens, voor elk schepsel.

Hoop, dat ook jij daar zelf een bijdrage aan kunt leveren, dat je daar niet te klein voor bent, niet te jong, te oud, te druk of te min.

En liefde, voor God en dús voor je naaste. Liefde als het refrein van je leven, onvoorwaardelijk, door alles heen en ondanks alles. Of je het nou terugkrijgt of niet.

Dat vraágt dus nogal wat, dat woord van het koninkrijk. Daarom heeft Jezus het ook over een bekering. En daarom roept het ook weerstand op. Het wordt heel verschillend ontvangen, of niet ontvangen. En daar gaat de gelijkenis over.

Aan de zaaier, dat is Jezus, zal het niet liggen: die zaait royaal in het rond. Die strooit zijn woorden uit als zaden over de mensen. Zonder aanzien des persoons.

Maar hoe wordt het ontvangen? Dat is de grote vraag. Wordt het gehoord, wordt het begrepen en wordt het gedaan? Kan het aarden en vrucht dragen? Of is het aan dovemans oren gericht?

Nu naar de gelijkenis, en dus eerst de kritische, pittige kant. Er kunnen vier dingen gebeuren met het zaad, zegt Jezus: het kan op de weg vallen, op rotsgrond, tussen de dorens én in vruchtbare aarde. 75% kans dat 't 'm niet wordt.

Het zaad dat op de weg belandt, dat is een mens, die het woord van het koninkrijk wel hoort, maar het niet begrijpt. De vogels pikken het weg omdat het geen kans krijgt om te aarden.

Misschien gebeurt dit wel als je hart gesloten is, als je het nieuwe bij voorbaat geen kans geeft. Omdat je niet openstaat voor andere gedachten, omdat je zelf de wijsheid in pacht hebt. Omdat je geen dialoog wilt, maar liever een ander verplettert met je eigen gelijk.

Of misschien is dit de cynicus, die geloof en hoop allang verloren heeft. Kom bij hem niet aanzetten met een nieuwe wereld die voor het grijpen ligt.

Dan is er het zaad dat op rotsachtige grond valt. Dat zijn degenen die het woord horen én het met vreugde aannemen. Alleen is de vreugde van korte duur.

Het woord heeft niet kunnen wortelen in de harde ondergrond en dus wordt het zaad bij tegenwind weggeblazen. Als het moeilijk wordt, bij verdrukking of vervolging, dan haken ze af.

Volgens Nico ter Linden zijn hiermee misschien wel Jezus' eigen leerlingen bedoeld, de twaalf met Petrus als voorman. Als Jezus ze roept, volgen ze onmiddellijk, maar als hij over zijn lijdensweg begint, houden ze zich doof.

Ze willen niet begrijpen dat de weg van het koninkrijk je ook echt iets kost. Dat het je uit je *comfort zone* haalt. Ja, dat het zelfs gevaarlijk kan worden. Straks als Jezus gearresteerd wordt, slaan ze op de vlucht om hun eigen hachje te redden. En doet Petrus alsof hij Jezus niet kent. Petrus, rots betekent zijn naam, maar is hij ook niet rotsige grond?

Tja, en dan heb je nog het zaad dat tussen de distels valt. Die distels staan symbool voor de zorgen om het dagelijks bestaan én de verleiding van de rijkdom. In het leven van deze mensen wordt het woord van het koninkrijk overwoekerd en verstikt. Ze horen het wel, maar hun prioriteiten liggen elders.

Dit doet een beetje denken aan wat Jezus in de Bergrede zegt. Over dat je niet twee heren kunt dienen: God en het geld. Rijkdom maakt angstig; angstig om te verliezen. En als je Jezus wilt volgen, dan zit de winst in het verlies, en dat is voor de meesten van ons een moeilijke paradox.

Het doet ook denken aan die andere Bergrede-uitspraak, die we vorige week gelezen hebben. Dat je je geen zorgen moet maken om kleding of eten of andere dagelijkse beslommeringen. Zoek eerst het koninkrijk van God, en de rest komt dan vanzelf. Want als je altijd bezig bent met eerst de rest, eerst de randvoorwaarden, dan komt er niks van dat koninkrijk terecht. Prioriteiten dus.

En dan, gelukkig, *last but not least*, valt er ook nog zaad in vruchtbare aarde. Dat is degene die drie dingen doet: die hoort, die begrijpt én die bereid is om het daadwerkelijk te doen. Zo iemand laat het woord wortelen in zijn hart. Laat het groeien en bloeien in z'n leven. En draagt de vruchten.

Want wie het woord begrijpt, die begrijpt wat er gevraagd wordt. Die begrijpt dat er werkelijk verandering nodig is. En die snapt dat het niet eenvoudig wordt. Dat het tijd kost en moeite om te groeien. Dat er geduld nodig is. Vertrouwen. En volharding.

Nou, zijn er vragen? Ik merk bij mezelf, en misschien herken je dat wel – dat ik bij het horen van deze gelijkenis onwillekeurig denk: welke ben ik? Wie van de vier? Hoe ziet mijn bodemleven eruit? Groeit er iets in mij, van dat woord? Van geloof, hoop, liefde? Wat komt er eigenlijk terecht van m'n goede bedoelingen?

En dat is prima natuurlijk, dat je je dat afvraagt. En dat je af en toe eens een kritische blik werpt op je ziel en op je leven.

Maar ik denk ook dat het niet zo zwart-wit is. Niet of-of. Of rots of distels of vruchtbaar. Is het niet realistischer dat we een mix zijn van grondsoorten? Dat er momenten in je leven zijn, perioden, waarin er van alles in je groeit aan geloof, dat hoop je doet leven en je de liefde laat bloeien. Én dat er tijden zijn dat het niet binnenkomt, niet landt, niet aardt en dus ook niet groeien wil.

‘Hoor. Maar ik kan niet horen. Hoor. Maar ik wil niet horen.’ Zongen we daarnet (Liedboek 323). Soms kún je het niet horen. Omdat de roepstem van de dagelijkse zorgen harder klinkt. Omdat je aan het overleven bent. Of al genoeg verlies te verstouwen hebt. Of omdat de zwaartekracht van materiele zaken toch harder aan je trekt.

En soms wíl je het niet horen. Houd je je liever doof. Omdat als je écht tot je door zou laten dringen, wat er gevraagd wordt, wat het betekent: Jezus te volgen op de weg van het koninkrijk, dan moet je er toch niet aan dénken? Dan duik je liever weg. *Nu even niet.*

En dán is daar toch weer die stem, door merg en been: ‘Hoor, roept Gij in mijn oren, en jaagt mijn angst uiteen.’

En dat is een misschien een mooi bruggetje naar de pósitieve benadering, de hoopvolle boodschap. Ja, beloofd is beloofd. ‘Gij jaagt mijn angst uiteen.’ Want wat is het tegenovergestelde van angst? Vertrouwen.

Misschien is de crux van deze hele gelijkenis wel: vertrouwen. Heb vertrouwen. Wees niet bang.

Misschien moeten we ons niet zozeer afvragen welke grondsoort wij zijn. Misschien is het glas wel halfvol en kunnen we ons beter richten op de clou van het hele verhaal. Namelijk het zaad dat in de goede aarde valt. Want dat draagt vrucht, en niet een beetje vrucht, maar keivéél: honderdvoudig, zestigvoudig, dertigvoudig.

Dat is een rendement waar de gemiddelde aandeelhoudersvergadering alleen maar van kan dromen. Ja, er mogen een hoop zaadjes verloren gaan, een hoop woorden verwaaien in de wind, maar áls een zaadje ergens vruchtbare grond vindt, dan gaat het ook hard. Als het eenmaal vrucht gaat dragen, dan reikt de oogst veel verder dan je denkt.

Die grote vrucht van dat ene zaadje betekent dat het goede aanstekelijk is, en zich vermenigvuldigen kan. Zoals Rutger Bregman beweert in zijn boek 'De meeste mensen deugen': niet alleen het kwade is besmettelijk, maar ook het goede. Een daad van liefde werkt door, verder dan je denkt of ziet. Zoals een steen die je in stilstaand water gooit en die steeds wijdere kringen maakt.

Dit betekent dat zaaien dus zin heeft, ook als er een hoop verloren lijkt te gaan. Het betekent dat er wel degelijk mensen zijn die de boodschap horen, begrijpen én eruit gaan leven. En misschien zijn wij wel zulke mensen.

Daarom zaait de zaaier ook royaal over iedereen heen: omdat in ieder mens de mogelijkheid ligt om iets moois te laten ontkiemen. Ook in jou en ook in mij kan het groeien en vrucht dragen. Het kan wel even duren, het kan veel of weinig zijn, maar het gebeurt.

Honderd, zestig, dertigvoudig, zegt de gelijkenis. Dat is ook mooi: het hoeft niet allemaal honderd procent. Je hoeft geen heilige te worden. Begin maar gewoon. Wees niet bang, heb vertrouwen en doe maar iets liefs, iets gelovigs, iets hoopvols.

Daarom is de gelijkenis van de zaaier een bemoediging. Om je in te zetten voor dat koninkrijk van vrede en gerechtigheid. Om in je eigen leven iets te laten groeien van hoop, geloof en liefde. Ook als het moeilijk is. Ook als het tegenzit. En ook als het geen zoden aan de dijk lijkt te zetten.

Dat is een bemoediging voor ieder van ons én voor ons samen als geloofsgemeenschap. Want ook in de kerk vragen mensen zich wel eens af: heeft het allemaal wel zin? Maken we wel een verschil? Zeker nu we kleiner worden, met minder mensen zijn?

Is wat wij hier proberen gestalte te geven niet een druppel op een gloeiende plaat?

En is dat koninkrijk van God niet een gevecht tegen de bierkaai? Maar dan denk ik aan dat lied van Jeroen van Merwijk, waarvan een gedeelte dit weekend klonk hier in de kerk, in het vestzaktheater. 'Ik geloof' heet dat lied van Van Merwijk:

*Ik geloof in tegen bierkaaien vechten
In de steun in de rug en de helpende hand
En ik geloof in het weerloze breekbare kleine
En ik geloof in het fijne nog verder verfijnen*

*En ik geloof in de steen in het stilstaande water
En ik geloof in voor alles en iedereen door het vuur
En ik geloof niet in zekerheid maar in vermoeden
En in het hart dat bij mij uit wordt gestort*

*En ik geloof in afwijkend ik geloof in bijzonder
Ik geloof in de kont en ik geloof in de krib
En ik geloof in het raadsel ik geloof in het wonder
En ik geloof in compassie ik geloof in begrip*

*En met het risico dat ik voor gek word versleten
Geloof ik dat alles ooit mooi wordt en goed
Met de moed van de wanhoop en tegen beter weten in
blijf ik maar geloven omdat dat wel moet*

*Ik blijf maar geloven omdat dat wel moet
Ik blijf maar geloven omdat dat wel moet*

Ja, nu weet ik het zeker: het glas is half vol.

Amen.